DE FLANDRIANE ONTSLUITING IN HET SIFFERDOK TE GENT

door R. Dauwe, Destelbergen

Ten noorden van Gent graaft men sinds een zestal jaren aan het Sifferdok, in het kader van de uitbreidingen van de Gentse zeehaven. Hierin is het Flandrien prachtig ontsloten, vooral de mariene facies is er bijzonder interessant. Het mariene Flandrien (op de geologische kaart van België aangeduid met q4m), ook Afzetting van Calais genaamd, wordt in het Holoceen geplaatst, namelijk in het Atlanticum. Het heeft hier een dikte van ongeveer 5 meter. Daarboven komt het continentale Flandrien (q4) met een dikte van 15 à 16 meter. Op de bodem van de put is het Ledien ontsloten (Boven-Eoceen), waarop het Flandrien rust.

Beschrijving der lagen.

1. Ledien

Het Ledien is over ongeveer 1 meter ontsloten. Het bestaat uit een lichtgroen grof glauconietzand. Er werden nog geen fossielen in gevonden. De bovengrens is zeer onregelmatig.

2. Marien Flandrien.

Laag A: bestaat uit grof,licht grijsgroen zand en is ongeveer 30 à 40 cm dik, op sommige plaatsen echter tot meer dan een halve meter. Als fossielen komen vooral Cardium edule en geromanieerde kleppen van Cardita planicosta voor. Aan de basis van deze laag komen plaatselijk dunne grindbankjes voor.

Laag B: fijn, lichtgeel zand met dunne (ong. 5 cm) grindachtige schelpenbanken, meestal drie, waarvan de onderste een dun basisgrind vertoont. Deze laag

heeft een dikte van ongeveer 1 meter. De schelpenbankjes bevatten vooral Cardium edule en Scrobicula ria plana, alsook geremanieerde nummulieten. De tussenliggende zandlagen zijn arm aan schelpen en er komen ook stukjes drijfhout in voor.

Laag C: donkerbruin, leemachtig zand, zonder fossielen. Deze laag is waarschijnlijk een continentale afzetting en heeft een dikte van ongeveer 50 cm.

Laag D: bestaat uit fijn lichtgeel zand en heeft een dikte van ongeveer 3 meter. Er komen verschillende grindhoudende schelpenbankjes in voor, waarvan het aantal schommelt tussen 4 en 6. Ze zijn gemiddeld 5 cm dik. Deze bankjes lopen ongeveer horizontaal van Noord naar Zuid, maar hellen zeer sterk in Westelijke richting. Ze bevatten vooral Cardium edule, Scrobicularia plana, Venerupis senescens, Littorina littorea, Hydrobia ulvae en Succinea putris, verder nog zeer veel plantenmateriaal en geremanieerd tertiairmateriaal (Vooral Ditrupa strangulata, Tubulostomium nysti en Terebratula kickxi). De tussenliggende zandlagen lopen horizontaal in de richting Oost-West, maar lopen sterk af in noordelijke richting. Alleen Cardium edule en Scrobicularia plana werden hierin gevonden.

Laag E: grindachtig, lichtgrijs zand, 5 à 10 cm dik. Bevat hoofdzakelijk geremanieerd tertiairmateriaal (vooral Nummulithes planulatus). We vragen ons af of dit laagje nog tot de mariene facies gerekend moet worden. Het is inderdaad mogelijk dat dit laagje moet beschouwd worden als de basislaag van het continentaal Flandrien.

3. Het continentaal Flandrien.

Deze dikke zandlaag bestaat uit een fijn, geel zand, zonder fossielen. Het vertoont op sommige plaatsen een duidelijke kriskras-gelaagdheid.

De fauna van het mariene Flandrien.

Gastropoden: Littorina littorea, L. saxatilis, Rissoa inconspicua, Bittium reticulatum, Cerithiopsis tubercularis, Nassarius reticulatus, Hydrobia ulvae.

Pelecypoden: Mytilus edulis, Chlamys opercularis, Ostrea edulis, Cardium edule, Cardita spec., Venerupis senescens, Macoma balthica, Corbicula fluminalis, Scrobicularia plana, Ensis siliqua, Gari fervensis, Gastrana fragilis, Lucina spec.

Bryozoa: Flustra foliacea

Vermes: Polydora ciliata

Zoetwaterfauna: Valvata piscinalis, Planorbarius corneus, Planorbis planorbis, Sphaerium solidum.

Landfauna: Succinea putris, Succinea spec.

De zuiver mariene fauna bestaat hoofdzakelijk uit Pelecypoden. Niet alleen komen er meer soorten tweekleppigen voor, maar ook zijn de soorten kwantitatief beter verte-

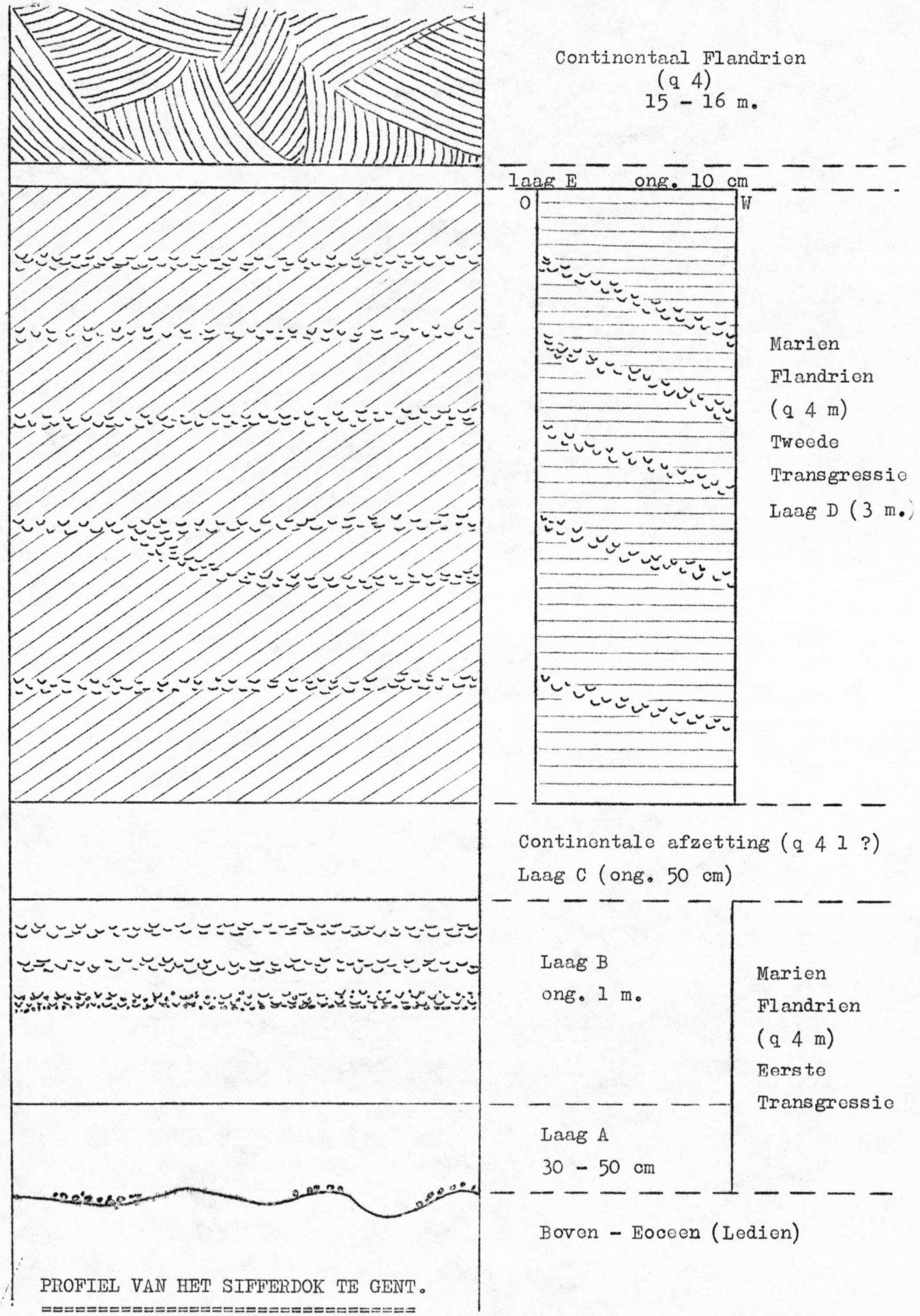

PROFIEL VAN HET SIFFERDOK TE GENT.

genwoordigd; van de gastropoden komen alleen Nassarius reticulatus en Hydrobia ulvae frekwent voor. De grote aantallen van deze laatste soort, alsook de aanwezigheid van zoetwater- en landmollusken, waarvan Succinea putris zeer algemeen is, laat blijken dat we met een sterk littorale afzetting te maken hebben, vooral wat betreft laag D. Alleen de laag A bevat uitsluitend een zuiver mariene fauna.

De geremanieerde fauna.

Eencelligen: Nummulites planulatus, N. variolarius.

Gastropoden: Turritella imbricataria.

Scaphopoden: Dentalium (Antalis) striatum, D. (Entaliopsis) grande

Pelecypoden: Ostrea plicata, Pycnodonta gryphina, Chlamys plebeia, Cardita planicosta

Brachiopoda: Terebratula kickxi

Vermes: Ditrupa strangulata, Tubulostomium nysti.

Pisces: Physodon secundus, Odontaspis macrota, Lamna lerichei, L. inflata, Myliobatis dixoni, M. toliapicus, Aetobatis irregularis, Neopterigii spec. indet.

Verder nog een drietal koralen.

De grote aantallen van Nummulites variolarius, Terebratula kickxi, Ditrupa strangulata en Tubulostomium nysti zijn aanwijzingen dat het tertiairmateriaal afkomstig zou zijn uit het Ledien. Alle andere soorten komen inderdaad ook voor in deze laag, uitgenomen Nummulites planulatus, dat een typisch fossiel is voor het Boven-Yprésien (Zanden met N. planulatus). Dit fossiel werd reeds tijdens de Ledien-transgressie geremanieerd, wat overduidelijk bewezen werd door de vondst van een blokje verkitte nummulieten, waarin N. planulatus en N. variolarius samen voorkomen.

Het plantenmateriaal afkomstig uit laag D is uitzonderlijk goed bewaard, wat doet vermoeden dat het uit de onmiddellijke omgeving moet afkomstig zijn. Waarschijnlijk betreft het ook geremanieerd materiaal, afkomstig uit het boreale veen op grote diepte. Deze boreale turflaag is in de omgeving van Gent aanwezig op plaatsen waar het mariene Flandrien ontbreekt, en het ligt dan tussen het Pleistoceen (Campinien) en het continentale Flandrien, met een gemiddelde dikte van 1 meter. Als soorten vonden we: Equisetum spec., ? Pinus spec., en Betula verrucosa.